

Egyetemi doktori (PhD) értekezés tézisei

**A német nyelvtani nem elsajátítása
14-16 éves korban**

Empirikus vizsgálatok magyar anyanyelvű tanulók körében

Pappné Forgács Edit

Témavezető: Dr. Iványi Zsuzsanna

DEBRECENI EGYETEM

Nyelvtudományok Doktori Iskola

Debrecen, 2012.

1. A dolgozat témája és célkitűzései

A nominális rendszer és a nyelvtani nem közti kapcsolat mindig is a nyelvi kutatások középpontjában állt. A téma iránti érdeklődés minden bizonnyal a nyelvtani nemnek a főnév kategorizálásán belül elfoglalt különleges helyzetével magyarázható: a nyelvtani nem (genus) ugyanis – ellentétben a nyelvtani számmal és esettel – inherens jegye a főnévnek, a nominális ragozáson belül pedig a főnév legegységelműbb kategorizációjaként jelenik meg¹, hiszen minden nominális alakban állandó marad. Minthogy a nyelvtani nem, szám és eset a főnév deklinációja során mindig egyetlen alakban egyesül, a három nyelvtani kategória egyetlen konstans elemének, a nyelvtani nemnek a korrekt ismerete igen nagy fontossággal bír. Számos kísérlet szolgál bizonyítékul arra, hogy egy paradigma létrehozása során mindig a főnév nyelvtani neme kerül először meghatározásra, és abból kiindulva, a kontextustól függően a megfelelő szám és eset². Megállapítható tehát, hogy a nyelvtani nem a nyelv struktúrájára jelentős befolyást gyakorol.

A főnevek nemének meghatározásával kapcsolatban gyakran merül fel az arbitraritás és motíváltóság kérdése. Ezzel kapcsolatban régóta léteznek egymással ellentétes elméletek. Számos grammatikában jelenik meg a nyelvtani nem önkényességéről alkotott teória³. Léteznek viszont olyan kutatások is, amelyek éppen ennek ellenkezőjét állítják, miszerint a nyelvtani nemnek jól formált rendszere van⁴. Ezen feltételezés igazolására az elmúlt évtizedekben számos empirikus kutatást folytattak⁵. A kutatási eredmények azt a feltételezést engedik megfogalmazni, hogy a genus nem önkényesen és véletlenszerűen kapcsolódik a főnevekhez, s hozzárendelése nem csupán a főnév és genus együttesének kívülről való megtanulása által történhet, hanem mind formai jegyek, mind pedig a referens szemantikai tulajdonságai befolyásolják a hozzárendelés folyamatát, így feltételezhetően a megfelelő nem főnévhez való rendelése alapvetően szabályok szerint történik.

Habár az elmúlt évtizedekben a nyelvtani nem helyes hozzárendelésének problematikáját magyar nyelvészek is kutatták⁶, szisztematikus empirikus kutatásokat azonban ezen a területen eddig Magyarországon nem végeztek.

A dolgozat célja tehát a következőkben fogalmazható meg: az értekezés az elméleti kutatási eredményekből kiindulva, 14 és 16 éves, magyar anyanyelvű, németet tanuló diákok körében végzett empirikus kutatások alapján arra a kérdésre keresi a választ, hogy vajon a németnyelvtanulóknál is kifejlődhet-e az anyanyelvűekhez hasonló, a genus helyes megállapításához szükséges

¹ Csak kevés olyan főnév van, amelyik nemcsak egy nyelvtani nemmel rendelkezik.

² Lásd: MacWhinney 1978; Mills 1985; Müller 1990.

³ Lásd: Brinkmann 1962; Maratsos 1979; Hickey 2000.

⁴ Lásd: Köpcke & Zubin 1983, 1984, 1986; Menzel 2004; Fischer 2005; Neumann 2001.

⁵ Lásd: MacWhinney 1978; Köpcke & Zubin 1983; Wegener 1995; Menzel 2004.

⁶ Lásd: Kocsány & László 1993; Iványi 1996; Gyárfás & Scheibl 2003; Forgács 2007, P. Forgács 2009.

szabályrendszer, és ha igen, akkor milyen mértékben. A dolgozat keresi a választ arra a kérdésre is, hogy ez a szabályrendszer már a tanulás kezdeti fázisában is képessé teszi-e a tanulókat arra, hogy a megfelelő nyelvtani nemet a nyelvi inputból nyert felismerések alapján ismeretlen szavakhoz is hozzárendeljék. A vizsgálatok során különös figyelem irányul az egyes nembeli indikátorok érvényességének kérdésére éppúgy, mint azok validitására, felismerhetőségére és tudatos használatára. Mivel a tanulók a nyelvi inputból levezetett, ismeretlen főnevekhez rendelhető szemantikai és formális szabályokat feltehetően csak fokról-fokra sajátítják el, illetve képesek azokat alkalmazni, szükséges továbbá vizsgálni, hogy vajon a genus hozzárendelésének folyamatában a szemantikán alapuló asszociációk illetve az egyéni tanulási stratégiák segíthetik-e a helyes alakok elsajátítását, és ha igen, akkor milyen mértékben.

Az eredmények várhatóan didaktikai implikációkat eredményeznek, valamint további – a nyelvtani nem elsajátítását elősegítő – tanulási stratégiák kidolgozására ösztönöznek.

1.1 A hipotézisek

A legfontosabb hipotézisek, amelyek a dolgozatban elemzésre és értékelésre kerültek, a következők:

1. A nyelvtaniném-hozzárendelés alapvetően nem önkényes, hanem motivált, szabályok alapján működik.
2. A nyelvtaniném-hozzárendelés szabályai nem egyenlő módon érvényesülnek. A különbség elsősorban a szabályok észlelhetőségében, azok előfordulásának gyakoriságában, megbízhatóságában és validitásában keresendő. Ezen kritériumok jelentősen befolyásolják a szabályoknak egy bizonyos nyelvtani-nem felé mutató relevanciáját.
3. A szemantikai elvek hatással bírnak.
4. A formai elvek hatást fejtenek ki.
5. A különböző nyelvtaniném-hozzárendelési elvek nem egyenrangúak.
6. A nyelvtaniném-hozzárendelés folyamán különbség mutatkozik a transzparens és nem transzparens főnevek feldolgozásában.
7. A nyelvtaniném-hozzárendelés során a főnév jelentésére alapozó asszociációk illetve az egyéni genus-asszociációk fontos szerepet játszanak.
8. A német nyelvben léteznek olyan – a nyelvi inputból levezetett – szabályok, amelyeket a tanulók a nyelv- illetve genuselsajátítás során nyelvi kompetenciájukba beépítenek, és amelyek a tanulókat képessé teszik arra, hogy a nyelvtaniném-hozzárendelésekor ismeretlen főnevek nemének meghatározására is alkalmazni tudják őket.

2. Alkalmazott módszerek

A dolgozat két nagy részre tagolódik: 1. Az eddigi kutatások szakirodalmi áttekintése, 2. Empirikus vizsgálatok. Az előzőekben ismertetett hipotézisek mindkét részben tárgyalásra kerülnek, de magától értetődően más aspektusból vizsgálva és más módszereket alkalmazva.

2.1 A dolgozat első részében alkalmazott módszerek

A túlnyomó részt elméleti kutatásokat tartalmazó részben azoknak a teóriáknak az áttekintésére kerül sor, amelyek a nyelvtani nem problematikájának súlyponti kérdéseire leginkább rámutatnak.

A történeti áttekintés révén bemutatásra kerülnek olyan, a nyelvtani nemmel kapcsolatos elméletek, amelyek a genus eredetét és kialakulását éppúgy tárgyalják, mint a különféle genusfunkciókat vagy a lehetséges hozzárendelési elveket. A téma tárgyalása közben az egyes elméletek között meglévő összefüggések vizsgálatára, valamint az egymással ellentétes elgondolások elemzésére is sor kerül.⁷ A fejezetben belül az egyes felfogásokkal szemben kritikai megjegyzések is megfogalmazódnak.

A korai nyelvészeti elméletekben gyakran nagyon modern, korukat megelőző felfedezések is megjelennek, így az elemzés során ezeknek a gondolatoknak a modern nyelvészetben felfedezhető utóélete, illetve továbbfejlesztése is megtalálható.

Az önkényesség és motiváltság kérdése az egyik legfontosabb – a kísérleti részben is vizsgált – problémakör. Így ezt a témát a dolgozat részletesen tárgyalja, melynek során a feltételezett nyelvtaninem-hozzárendelési szabályok egyenként és egymással összevetve is vizsgálat alá kerülnek.

A továbbiakban a nyelvtaninem-hozzárendelési szabályok pszichikai realitásának kérdése pszicholingvisztikai modellek bemutatása által⁸ kerül tárgyalásra. A különböző modellek értékelése részben a modellek bemutatásával, részben a vizsgált modellek összehasonlításával történik. Az első rész végén a dolgozat a genus hozzárendelésével kapcsolatos eddigi legfontosabb kísérleti eredményeket tekinti át anyanyelvűek és a németet idegen nyelvként tanulók körében.

⁷ Lásd pl.: Adelung és Aichinger illetve Grimm és Brugmann elméleteit.

⁸ Lásd: Levelt (1989): *Das hierarchisch-serielle Modell*; Camarazza (1997): *Das unabhängige Netzwerkmodell*; Dell (1986): *Das interaktive Aktivierungsmodell*; MacWhinney (1987): *Das Wettbewerbsmodell*.

2.2 A kísérleti részben alkalmazott módszerek

A 14 és 16 év közötti 90 tanulóval⁹ elvégzett kísérleti részben négy vizsgálatra kerül sor. Kettő ezek közül számítógépes software¹⁰ segítségével történik, kettő pedig írásban realizálódik. Az első kísérlethez kapcsolódik az a szerző által összeállított kérdőív, amely az egyes nyelvtaninem-hozzárendelési elvek tudatos alkalmazásának fokát hivatott ellenőrizni. A kísérletekben a főnevek alanyesetben állnak: egyrészt azért, mert az alanyeset a német nyelvben a leggyakoribb esetnek számít¹¹, másrészt azért, mert alanyesetben nem fordul elő formai szinkrétizmus.

A számítógéppel támogatott vizsgálatok (1. és 2. számú kísérlet) értékelése során alapvetően két mérési érték került elemzésre: a korrekt genus-hozzárendelés százalékos aránya, és a nyelvtani nem kiválasztásának reakcióideje. A 3. és 4. számú kísérleteknél, ahol a szemantika által támogatott genus asszociációk, illetve az egyéni tanulási stratégiák vizsgálata folyt, a kiértékelés egyrészt a helyes megoldások arányára irányul, másrészt előre meghatározott szempontok alapján történik.

Habár minden kísérlet az alapkérdést, tehát a nyelvtaninem-hozzárendelés szabályainak érvényességét illetve hatékonyságát kutatja, az egyes kísérletek mindig az alapprobléma más-más szegmensére irányítják a figyelmet.

3. Az empirikus vizsgálatok eredményei

A dolgozat befejező részben a magyar diákokkal elvégzett vizsgálatok eredményei alapján az értekezés elején megfogalmazott hipotézisek ellenőrzésére kerül sor, melynek során a szerző olyan kutatási eredményeket illetve összefüggéseket ismertet, amelyek ilyen korú, magyar vizsgálati alanyokra vonatkoztatva még nem fogalmazódtak meg.

Hipotézis 1 (a Hipotézisek listáját lásd a 6. oldalon): A magyar diákokkal végzett kísérletek olyan bizonyítékokkal szolgálnak, amelyek alapján joggal feltételezhető, hogy a grammatikai nem hozzárendelése egy adott főnévhez nem önkényes, hanem alapvető szabályrendszer által irányított. Különösen az első és második kísérlet bizonyítja, hogy a németet tanulók már a tanulás kezdeti szakaszában képessé válnak arra, hogy egynéhány, nyelvi inputból levezetett szemantikai és formai szabályt ismeretlen főneveknél is alkalmazzanak. Erre utalnak az ismeretlen főnevek esetében tett he-

⁹ 44 fiú és 46 lány

¹⁰ A software-t Valentin József mérnök informatikus, programozó készítette a szerző szakmai elgondolásai alapján.

¹¹ A négy eset előfordulásának gyakorisága a német nyelvben a következő sorrendet mutatja: Nominatív: 42%, Akkusatív: 24%, Dativ: 25%, Genitiv: 9% (Taraban 1989: 174).

lyes megoldások eredményei, ahol a résztvevők nyilvánvalóan a már számukra ismert genus-szabályok alapján következtettek az idegen szavak nemére, mint azt a következő esetek is mutatják:

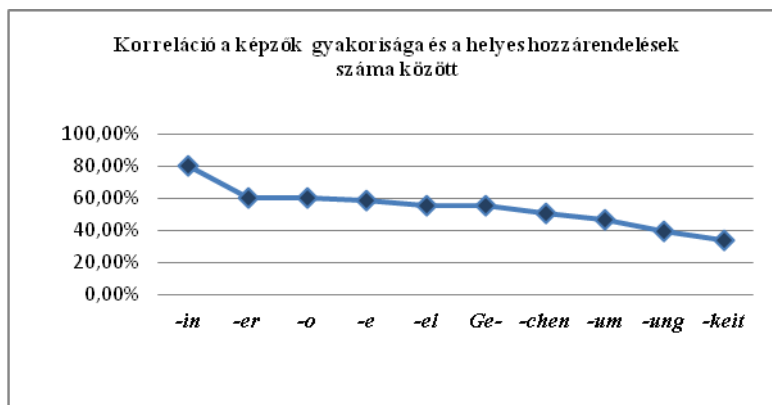
Ismert főnevek			Ismeretlen főnevek	
das Gemüse	56,63%	→	das Gepäck	54,22%
der Film	64,94%	→	der Turm	66,99%
der Topf	56,63%	→	der Rumpf	49,40%
das Foto	72,29%	→	das Büro	72,29%
die Briefmarke	57,83%	→	die Glühbirne	60,24%

A szabályok rendszerszerűségének bizonyítékául szolgálnak a kísérleti személyek kérdőívben adott válaszai is, amelyben a szabályok használatának tudatosságával kapcsolatos kérdéseket kaptak a résztvevők. Egyértelmű összefüggések fedezhetők fel a válaszkálán a megadott nyelvtaninemszabályokra vonatkozó értékelés, valamint a kísérletben adott korrekt válaszok tekintetében (a százaléérték a helyes válaszok átlagát jelöli, a második szám a vizsgált személyek szubjektív választ mutatja):

Szemantikai szabályok	71,1% → 3,79
Formai szabályok - képzők	57,2% → 4,12
Fonológiai szabályok - szótagszabály	42,3% → 2,08
Összetett szavak, analógiák	47,3% → 2,69

Világosan látható tehát, hogy genus elsajátítása a vizsgált személyek számára nem statikus, hanem dinamikus, aktív és produktív folyamat.

Hipotézis 2: Az 1. és 2. számú kísérlet helyes genus-hozzárendelése arra engednek következtetni, hogy a magyar kísérleti alanyok számára az egyes szabályok akkor válhattak hatékonyá és érvényessé, ha azok megfelelő erővel utaltak az adott nemre. Ezt bizonyítják az 1. és 2. számú kísérletek eredményei, ahol azok a képzők, amelyek a vizsgált diákok tankönyvei alapján számukra a leggyakoribbaknak számítanak (pl.: *-er*, *-in*, *-o*, illetve a nőnemre utaló ún. *Schwa-Endung*), egyértelműen több jó hozzárendeléshez vezettek, mint azok a képzők, amelyek – bár egyértelműen és kivétel nélkül egy adott nemre utalnak (pl.: *-chen*, *-ung*, *-keit*) –, ám a vizsgált személyek nyelvi inputjában nem nagy gyakorisággal vannak jelen:

A helyes hozzárendelések eredményei alapján megállapítható, hogy a vizsgált tanulók számára elsősorban az indikátorok előfordulási gyakorisága volt fontos, amely előfeltétel tette megbízhatóvá számukra az adott szabályt, és amely azután helyes hozzárendeléshez vezethetett. Ezzel magyarázható tehát az a tény is, hogy azok a képzők (-chen, -ung, -keit), amelyek teljesen egyértelmű indikátorok, miért nem vezettek annyi jó megoldáshoz, mint a kevésbé egyértelmű, de nagyobb előfordulási gyakorisággal rendelkezők.

Hipotézis 3: A magyar diákok körében végzett vizsgálatok eredményei sok helyes hozzárendelést mutattak a szemantikai szabályok alapján történő genusválasztásnál. Az 1. számú kísérlet alapján a résztvevők a szemantikai szabályok tekintetében 71,1%-os átlageredményt produkáltak. Meg kell azonban jegyezni, hogy a szemantikai elvek ebben a kísérletben (a résztvevők nyelvi tapasztalatai alapján) túlnyomórészt a természetesnem-hozzárendelési szabályaira szorítkoztak, így ezen kísérletek alapján a szemantikai szabályok érvényességét a vizsgált tanulónál nem lehet releváns módon bizonyítani.

Hipotézis 4: Az 1. és 2. számú kísérletek világosan mutatják, hogy a formai szabályok (49,8%-os átlageredménnyel) a kísérlet résztvevői számára relevánsnak mutatkoztak. A vizsgálatok alapján első sorban a képzők hatékonyságát kell kiemelni. A megoldásokban különösen az -in (79,93%), -er (60,39%), -o (59,94%) szuffixoknál, a nőnemre utaló -e végződésnél (55%) illetve a Ge- (54,42%) prefixnél volt nagyszámú helyes hozzárendelés tapasztalható.

A képzők hatékonyságát támasztja alá az 1. számú kísérlethez kapcsolódó kérdőív eredménye is, amelyben a megkérdezettek a főnevek végződését, mint stratégiát a fontosság szempontjából az ötfokú skálán átlagosan 4,12-re értékelték. Ezeknek a szabályoknak a pszichikai realitása azzal is alátámasztható, hogy a képzőkre vonatkoztatott elvek a „műszavak” nyelvtaninemo-hozzárendelésénél is megjelentek. A „műszavakat”, amelyek létező végzésekkel ellátva kerültek

a feladatok közé, a kísérlet résztvevői valódi ismeretlen szavakként értelmezték és formai elvek alapján rendelték hozzájuk a három grammatikai nem egyikét. Így a **die Wote* szó nemét minden bizonnyal a létező *die Mode* vagy *die Grippe* főnevek neme alapján határozták meg, ugyanígy: a **das Pläckchen* a *das Mütterchen* szerint, a **der Nänter* a *der Lehrer* szerint stb.). A feltételezést támasztja alá az a tény is, hogy a jó hozzárendelések átlagértéke a fent említett szópárokknál közel azonos volt. A bemutatott adatok alapján elmondható tehát, hogy a formai elveknek legalábbis egy része a vizsgált személyek számára bizonyíthatóan nyelvtani nemet meghatározó erővel bírt.

Hipotézis 5: A kísérletben résztvevő magyar diákok megoldásain nem volt észrevehető, hogy egyfajta fontossági sorrendet állítottak volna fel az egyes szabályok között. Így olyan esetekben, ahol több szabály egy időben volt jelen, nem lehetett előre megjósolni, hogy vajon melyik szabályt alkalmazzák majd. A fent vázolt jelenség részletesebb tanulmányozása során azonban megállapítható volt, hogy azoknál a főneveknél érték el a vizsgálati alanyok a legmagasabb százalékban helyes megoldást, ahol a szemantikai és formai szabályok egy és ugyanazon nyelvtani nemre utaltak, pl.: *der Lehrer* 96,39%, *die Freundin* 91,57%, *der Herr* 83,13%, *die Ärztin* 72,29%. Ezekben az esetekben a különböző szabályok egymást erősítették. Azonban azokban az esetekben, amelyekben a szemantikai és formai szabályok nem egy meghatározott genus felé mutattak, ott a résztvevők csak azoknál a főneveknél tudtak jó eredményeket produkálni, amelyek igen nagy előfordulási gyakorisággal rendelkeznek a mindennapi szókincsükben, pl.: *der Junge* (86,75%), *das Kind* (84,34%). A fenti megállapítások alapján elmondható, hogy a magyar tanulókkal végzett kísérletek nem bizonyították azt, hogy a nyelvtaniném-hozzárendelés szabályai hierarchikus rendszert alkotnak.

Hipotézis 6: Az 1. és 2. számú kísérletek egyértelműen igazolták azt a feltevést, miszerint a genus formai átláthatósága befolyásolja a nyelvtaniném-hozzárendelés folyamatát. A vizsgált személyek mind az ismert, mind az ismeretlen szavaknál szignifikánsan több korrekt választ adtak és gyorsabban hoztak döntést a transzparens főneveknél, mint az intranszparens alakoknál:

	Transzparencia	Helyesség	Reakcióidő
ismert főnevek	+	58,80%	1,8966 s
ismert főnevek	-	50,69%	2,3794 s
ismeretlen főnevek	+	52,02%	2,2587 s
ismeretlen főnevek	-	41,28%	2,4163 s

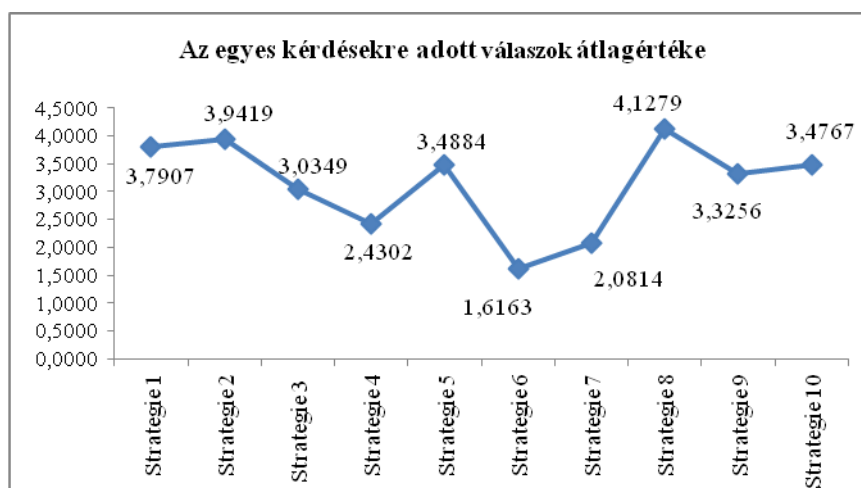
Az eredmények alapján megállapítható, hogy a főnevek formai transzparenciája a vizsgált személyek genus hozzárendelési folyamatában mind a megoldások helyességét, mind a döntés gyorsaságát befolyásolták.

Hipotézis 7: A 3. és 4. számú kísérletek alapján kijelenthető, hogy az egyéni, a szó jelentéséhez köthető genus asszociációk a vizsgált személyek számára fontosnak bizonyultak. A vizsgálatban résztvevők nagy része ezeknél az asszociációknál főként konnotatív összefüggéseket keresett (pl.: a tej nyelvtani neme és a női lét, a lelki tisztaság; a kávé, rizs, kút nyelvtani neme és a hozzá kapcsolódó hagyományosan férfi munka – dolgozni a kávéültetvényen, rizsföldön, kút ásni stb.). Látható az is, hogy a vizsgált diákok asszociációi túlnyomó részt a nyelvtani nem és a szexuális nem közti kapcsolatra épültek (mint többek között a *kő*: kemény, mint egy igazi férfi; a *szellő*: lágy, mint a női simogatás) esetén. Még a semleges nemnél is arra kerestek a vizsgált személyek magyarázatokat, hogy miért nem lehet a szó nőnemű vagy hímnemű (pl.: a *vér* azért semleges nemű, mert minden élőlénynek van vére, nemtől függetlenül). Az asszociációk nagy száma (a vizsgált személyek a 30 megadott főnévvel kapcsolatban 1301 asszociációt fogalmaztak meg) alátámasztják azt a feltevést, hogy a jelentésen alapuló asszociációkat a vizsgált személyek a genus-szabályok megtanulásánál effektív módon alkalmazták. Az eredmények rámutatnak arra a szellemi potenciálra is, amivel a tanulók ebben a korban rendelkeznek, és amelyet tudatosan irányítva és fejlesztve megkönnyíthető a nyelvtani nem elsajátítása is.

Hipotézis 8: A magyar tesztalanyokkal végzett genusvizsgálatok eredményei bizonyították, hogy a vizsgált személyek képesek voltak nyelvi inputjukból szemantikai valamint formai szabályokat levezetni és ezeket az ismeretlen főnevek nyelvtani-nem hozzárendelésekor felhasználni (lásd az 1. 2. 3. és 4. számú hipotézisek értékelését).

A különböző genusindikátorok alkalmazása azonban mutat különbségeket. A vizsgált személyek az 1. számú kísérlet alapján 71, 1% helyes hozzárendelést produkáltak azokhoz a főnevekhez, amelyek szemantikai szabályokkal rendelkeztek¹². A formai szabályoknál ez az érték 49,8% volt. Az analogikus gondolkodás képességét és az analógiákra való építés jelenlétét igazolja a 45,6%-os eredmény. Azt, hogy a fent említett szabályokat mennyire gyakran és milyen tudatosan alkalmazták a vizsgált tanulók, jól mutatják a kérdőívre adott válaszok:

¹² Azonban a szemantikai szabályok csak a természetes nemet érintették – ezzel magyarázható a kimagasló az eredmény.

A kérdezett stratégiák röviden összefoglalva a következők voltak:

1. Szemantikára épülő stratégiát használt.	6. A szó hosszát figyelte.
2. A főnevet kimondta fejben.	7. A szó elejét figyelte.
3. A főnevet kimondta a három névelővel.	8. A szó végét figyelte.
4. Analógiákat keresett.	9. Régebben kívülről megtanulta.
5. Az írásmódra figyelt.	10. Ráérzés után döntött.

3.1 Összefoglalás, kitekintés

A magyar diákokkal végzett kísérletek eredményei alapján néhány didaktikai javaslat illetve mnemotechnikai módszer került a dolgozat végén megfogalmazásra, amelyek a genus elsajátításának megkönnyítését szolgáló tanulási stratégiák kialakítását segíthetik elő. A kísérletek eredményei emellett további kutatások kiindulópontjául is szolgálhatnak:

1. A meglévő adatok segítségével a helyes genus-hozzárendeléseket t-tesztekkel is tovább lehet vizsgálni, így az egyes indikátorok validitásáról, megbízhatóságáról és észlelhetőségéről még árnyaltabb kép nyerhető.
2. Az adatok lehetővé teszik a fiúk és lányok teljesítményének differenciált vizsgálatát is, így újabb ismeretek szerezhetők arról, hogy vannak-e különbségek a két nem között abban, ahogyan a genus problémát feldolgozzák, illetve van-e csak az egyik vagy másik nemre jellemző specifikus genuselsajátítási stratégia.

3. A kísérletek egy része Menzel¹³ japán tanulókkal végzett kísérletein alapul, ám jelen dolgozatban nem történt nagyobb volumenű összehasonlítás a két vizsgálat eredményeit illetően. Ennek megfelelően egy összehasonlító elemzés a figyelmet minden bizonnyal ráirányítaná olyan aspektusra is, mint például az anyanyelv jellemzőinek hatása az idegennyelv-tanulásra, illetve genuselsajátításra.
4. A kérdőíven megjelölt genushozzárendelési-stratégiák részletes (személyekre lebontott) vizsgálata is releváns, mivel általa a nyelvtaninem-hozzárendelés újabb összefüggései ismerhetők meg.
5. A vizsgálati eredmények az elméleti következtetések mellett didaktikai szempontból is értékesek, hiszen ezek alapján új stratégiák dolgozhatók ki az idegennyelv-oktatás számára, amely által a nyelvtaninem-hozzárendelés is pontosabbá és egyszerűbbé válhat.
6. A vizsgálatok eredményei kiindulópontul szolgálhatnak genuselsajátítást könnyítő stratégiák kialakításának kidolgozásához a meglévő tananyagban, valamint ösztönözhetik a szakembereket új, innovatív tankönyvek létrehozására.

¹³ Menzel (2004).

4. A disszertációhoz kapcsolódó publikációk

- P. Forgács, E.: Kategorisierung der Wortarten. *Argumentum* 6 (2010), 61-75.
- P. Forgács, E.: Untersuchungen zum Genussystem des Deutschen. Zur Geschichte der deutschen Genusforschung. Teil 1: Genustheoretische Ansichten im 19. Jahrhundert. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* 22.1 (2012). Münster: Nodus Publikationen, 67-81.
- P. Forgács, E.: Untersuchungen zum Genussystem des Deutschen. Ein Beitrag zur Genuszuweisung in der deutschen Sprache. Teil 2: Genustheoretische Auffassungen in der modernen Linguistik. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* 22.2 (2012). Münster: Nodus Publikationen, 137-156.
- P. Forgács, E.: Das Nomen (Kapitel 3.2) In: Pilarský, J. & Boszák, G. & Csiky, N. & P. Forgács, E. & Haase, Zs. & Harman, L. & Kristóf, E. & Papp, L. & Radványi, Zs. & Riskó, E. & Sáfrányos, T. & Székely, G. & Petőné-Szoboszlai, H.: *Deutsch-ungarische kontrastive Grammatik*. Debrecen: Universität Debrecen, Institut für Germanistik, 2013, 93 oldal. Megjelenésre elfogadott.
- P. Forgács, E.: Genuszuweisung bei Lehnwörtern im Deutschen. *Argumentum* 8 (2012), 262-266.
- P. Forgács, E.: Genus der Nomen und Genuserwerb im Deutschen. *Argumentum* 8 (2012), 267-276.

5. További publikációk

- P. Forgács, E.: Schmitt, R. (Hrsg.): Koordination. Analysen zur multimodalen Interaktion. *Sprachtheorie und germanistische Linguistik* 21.2 (2011), 189-200.
- P. Forgács, E.: *Komm mit! 1. NEU. Német nyelvkönyv*. Hatvan: Ziel, 2010, 154.
- P. Forgács, E.: *Komm mit! 2. NEU. Német nyelvkönyv*. Hatvan: Ziel, 2012, 156.
- P. Forgács, E.: *Kommst du mit? 1. NEU. Német nyelvkönyv*. Hatvan: Ziel, 2009, 160.
- P. Forgács, E.: *Kommst du mit? 2. NEU. Német nyelvkönyv*. Hatvan: Ziel, 2010, 156.
- P. Forgács, E.: *Kommst du mit? 3. Német nyelvkönyv*. Hatvan: Ziel, 2008, 95.

6. Konferencia előadások

- P. Forgács, E.: *Kategorisierung der Nomina*. Deutsch-ungarische kontrastive Grammatik. Debrecen, Germanisztikai Intézet, 2010. 01. 26.
- P. Forgács, E.: *Genus der Nomina*. Deutsch-ungarische kontrastive Grammatik. Debrecen, Germanisztikai Intézet, 2010. 06. 06.
- P. Forgács, E.: *Aspekte einer deutsch-ungarischen kontrastiven Grammatik; Das nominale Genus*. Deutsch-ungarische kontrastive Grammatik. Sífőkút, 2010. 09.08.